

РОЗПОЧАЛИ У КРЕМЕНЦІ, ЗАВЕРШИЛИ – В КЕЛЬЦЕ

Міжнародний інтеграційний проект для студентів, магістрантів і аспірантів «Школа відкритого розуму» працює за відлагодженою системою й у випробуваному алгоритмі: систему характеризує актуальна тематика зустрічей молодих інтелектуалів різних країн, а ритм задає обрана систематичність: двічі на рік, по чергово, в країнах – учасницях проекту. Місце

зустрічей – академічне поле закладу вищої освіти, юні науковці якого беруть участь у вирішенні проблем, включених до порядку денного засідання Школи.

Тематика цього річної зустрічі учасників Проекту «У світі емоцій і відчуттів» – на перший погляд традиційна, однак вирішувалася з інноваційними підходами. Робота над проблематикою розпочалася в нашій академії у травні: в історичному читальному залі бібліотеки проходили аргументовані дискусії

з участю представників студентства, магістрантів і аспірантів польських вищих закладів освіти з Кельце, Білостока й Острави й українських ВНЗ з Тернополя, Кам'янець-Подільського, Острога і Кременця.

Тематичний дискурс продовжився в Польщі. Диспутанти Школи відкритого розуму по чергово приймали чотири польських міста: Кельце, Маслав, Заганьск і Болзентін. Це була 18-а зустріч проекту ШВР. Її організаторами виступили Університет Яна Кохановського в Кельце, Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка, Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка і Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка.

Окрім них, учасниками зустрічі стали польські університети з Варшави, Катовіце, Острави, російські ВНЗ з Москви і Новгорода. В Оргкомітеті зустрічі нашу академію представляла кандидат філологічних наук, доцент Олена Пасічник. Засідання ШВР розпочалось традиційно, з проведен-

ня методологічних майстер-класів, які запропонували своїм молодим колегам досвідчені науковці та дослідники. Професор Олег Лещак, організатор і провідний керівник Проекту, працював над темою «Концепт як когнітивно-семіотична функція». Його колега Ришард Стефанський вирішував проблему «Емоції в політичній і комерційній рекламі», а науковець з Лодзі Радослав Гарабін аналізував питання «Методологія дослідження внутрішньої безпеки». Українські фахівці працювали виключно над проблемами емоцій: «Емоційність як одна з особливостей епістографії Юліуша Словацького» (доцент Олена Пасічник), «Ритуальні практики і походження емоцій» (професор ТНПУ ім. Володимира Гнатюка Оксана Лабащук), «Залежність феноменології емоцій та відчуттів від рефлексії» (професор Кам'янець-Подільського НУ ім. Івана Огієнка Сергій Волковинський).

Студенти, маігранти й аспіранти України, Польщі та Росії вирішували дану проблематику в соціально-культурному, лінгвосеміотичному та дискурсивному аспектах, висвітлювали емоції та відчуття в художній експресії і мистецькій рецепції. Якщо у вирішенні соціально-культурного аспекту тематичної дискусії встановився певний кількісний паритет між польськими, українськими та російськими учасниками, а в лінгвосеміотичному та дискурсивному аспектах кількісно переважали польські виступаючі, то контексти художньої експресії та мистецької рецепції стали пріоритетними для українського сектора Школи відкритого розуму (10 із 12 виступаючих представляли українські ВНЗ). Зауважимо, що в нашому секторі

абсолютно переважала кременецька складова: вісім авторів доповідей із десяти – студенти нашої академії.

Четвертокурсниця спеціальності «Німецька мова» Іванна Додчук конкретизувала дискусійну тему у своєму дослідженні «Світ емоцій і відчуттів у повісті Володимира Короленка «Сліпий

музикант»». Майбутні вчителі англійської мови увійшли в дискурс через тематичну проблематику, художньо-стилістичні та психоемоційні особливості обраних ними відомих літературних творів: Олександра Кульчинська – за допомогою теми «Роман Джей Ешер «13 причин чому»: актуальність теми та проблема-

тика твору», Аліна Сиротюк – у контексті проблематики «А чинні зірки? (за романом Джона Гріна «Винні зірки»)», Максим Стрелецький – через стильовий акцент у розвідці «Творчість Едгара Аллана По: особливості художнього стилю митця слова». Другокурсники цієї ж спеціальності звернулися до поетич-

них і прозових творів відомих авторів: художню експресію та мистецьку рецепцію вони здійснювали через тематичні дослідження «Світова поезія в перекладах Галини Гордасевич» (Аліна Демчук), «Василь Слупчук як автор сучасної «волинської прози та поезії»» (Назар Прокопів), «Володимир Лис і його роман «Століття Якова»» (Андрій Колісник). Всі наші студенти-науковці мали спільного керівника – доцента Олену Пасічник. Особливий інтерес учасників дискусії викликало інноваційне та не менш актуальне дослідження науковця кафедри іноземних мов і методики їх викладання Вікторії Якимович «Роман «Нація» Марії Матіос: особливості імагологічного дискурсу».

Як завжди, дискусії на засіданнях ШВР були творчими, відвертими, доброзичливими та у найвищій мірі коректними, що особливо важливо для тих, хто пов'язує свою фахову діяльність з науково-теоретичним, культурно-освітнім чи педагогічним дискурсом. 19-а Міжнародна інтеграційна зустріч в рамках Школи відкритого розуму відбудеться навесні 2018 року в Україні.

(Скорочені тексти виступів наших учасників ШВР подаємо на стор. 8, 9, 14)

Вікторія Якимович

МАРІЯ МАТІОС: ІМАГОЛОГІЯ НАЦІЇ

Імагологія – сучасна наукова дисципліна, предметом вивчення якої є образи «інших», «чужих» націй, країн, культур, чужорідних для сприймаючого суб'єкта. Образ «чужого» вивчається в імагології як стереотип національної свідомості. Ціль імагології – зрозуміти дискурс репрезентації Іншого та Себе самого.

Образ Іншого завжди цікавив науковців і письменників як засіб пізнання Іншого та віддзеркалення власного Я в очах Іншого. Для аналізу імагологічного дискурсу обрано твір Марії Матіос «Нація».

Марія Матіос – визнана поетка, письменниця та публіцистка, член Національної спілки письменників України та Асоціації українських письменників, депутат Верховної Ради останніх скликань, лауреат багатьох літературних премій, зокрема Національної премії України ім. Т. Шевченка 2005 року за роман «Солодка Даруся». Її улюблені жанри – новели, повісті, оповідання. На сьогоднішній день вони перекладені десятима мовами і вийшли друком у Канаді, США, Хорватії, Сербії та Росії. Марія Матіос представляє сучасну українську жіночу прозу; її цікавить феміністичний контекст проблеми буття, а також загальнолюдські та національні питання.

Твір «Нація» складається із шести новел: «Просили татомамма... Одкровення 1990 року», «Прощай мене», «Вставайте, мамко. Одкровення 1947 року», «Дванадцять службів. Одкровення 1951 року», «Юр'яна і Довгопол», «Апокаліпсис». Перекладач книги «Нація» Анна Коженьовська-Бігун стверджує: «Генетично творчість Марії Матіос є суто українською, та звертається вона до того, що найбільш людське, – потреби свободи й почуття безпеки, права на щастя й вільний вибір. Письменниця не створює чорних і білих персонажів. У кожному героєві досить суперечностей, а в кожній історії – недоговореності. Тому подібно до античної трагедії «Нація» викликає в нас співчуття і страх. Співчуття, бо нещастя сталося з невинною людиною. Страх, бо з кожним може статися те саме...».

Письменниця повсякчасно прагне поєднати часто опозиційні істини багатьох людей, націй, культур, релігій,

філософій з метою підкреслити значущість цього почуття в бутті людини. Нехтування цими заповідями призводить завжди до гріховної розв'язки – спокути, розплати життям або долею, нещастям».

У збірці «Нація» письменниця акцентує на проблемах долі України, зокрема жіночої долі, «оскільки головними персонажами майже усіх новел є жінки – найбільші жертви Історії». Марія Матіос стверджує, що її проза – проза так званого історико-психологічного стибу, що відтворює події 40-50-х років минулого століття на західноукраїнських землях. Отже, книга побудована на подіях реальних і навіяних спогадами з дитинства авторки.

У творах описується радянська дійсність на території Західної України й атмосфера, в якій перебувало буковинське село зі своїми заляканими, зацькованими мешканцями. Так, досліджуючи проблематику малої прози Марії Матіос, Л. Макаренко зазначає, що «у жодній новелі немає навіть назви для представників радянської влади. До них не звертаються, на них кажуть «ці», «вони», протиставляючи їх «нашим». Місцеве населення дає новій радянській владі слухну характеристику: «заготівельники людських душ», «теперішня сатана», «ця чума», «страшна пошесть», «оця короста», «ці воші, що присіли край уздовж і впоперек і п'ють живу кров».

У новелі «Дванадцять службів. Одкровення 1951 року» Марія Матіос наводить згадки персонажів твору про жорстоке ставлення уповноважених радянської влади до місцевих жителів, тим самим візуалізує образ кривдника-окупанта, чужого та небезпечного: «Смерть і вигнання зависли над горами, як отой новий прапор над сільрадою, ніби зумисне вимашений у кривавий колір людського мозолу, що ним благословлялася все нова й нова несправедливість, підступи й чорна ненависть до тих, хто своїм приходом сюди закрутив природні людські стосунки, як крутіж верету. Зло чинилося наліво й направо, незагнуждане зло людини супроти людини. Воно було страшніше, ніж зло звірини супроти звірини».

У новелі «Апокаліпсис» описується життя двох селянських родин, української та єврейської, розповідається про випробування, які випали на їхню долю. Матіос підкреслює, що одвіку Буковина була мультикультурним краєм, адже тут проживали не тільки українці, але й «інші»: румуни, молдавані, німці, євреї, поляки, чехи. А це дуже впливало на формування менталітету, світогляду, виробляло загострене відчуття належності до

тієї чи іншої етнокультурної спільноти і сприяло винятковій толерантності: «Після наглої загибелі чоловіка Естер довго ходила в чорному. Як і решта односельчанок – гуцулок, австрійок, німкенів, польок і євреїв, що їхніх чоловіків порозкидало по близьких і дальніх закутках землі (ї не знали, чи навіки, чи лише на час воєнної хуртовини)».

Єврейський народ упродовж віків зазнавав утисків і переслідувань. Така сумна доля не оминула й героїв новели «Апокаліпсис»: «...Одна тисяча дев'ятсот сорок п'ятого року подобрили москаль процідив кризу зуби євреям – колишнім румунським підданам – забиратися з совіцької тепер Буковини в свою Румунію. Але робити то скоро, поки він не передумав і поки він не переписав закони для чужих євреїв».

Одна із головних персонажів твору, єврейка Естер із болем і з сумом розмірковує: «Ми мусимо їхати звідси... Ми мусимо виривати себе з корінням... Ви знаєте, що робили з жидками в цю войну в Польщі. А як не знаєте всього, то я й розказувати не розкажу... краще не знати... може, тепер у Румунії хочуть з нами зробити те саме... а Хана... вона – як вилушок із лісового горішка. Спасіть її як свою дитину... зо мною вона не спасеться...».

У новелі «Юр'яна і Довгопол» Марія Матіос вустами офіцера-окупанта, представника радянської влади, дає оцінку подіям, що відбуваються на Буковині та в Україні після Другої світової війни: «Навіщо ми вбиваємо один одного так нещадно...

Цю жінку я, може, навіть любив би... Але, може, завтра мені доведеться її вбити...».

Вона усе ненавиджу... І вони нас ніколи не полюблять... Чому вони кажуть зупинитися? Що? Зупинитися вбивати один одного чи зупинити машину? Я зупинив би, але не можу вже... Попереду – засідка, позаду – кров... Так багато крові...».

Інший, чужий, розуміючи, що «він» як представник нової влади несе місцевим мешканцям лише зло, змінити нічого не може.

Отже, образ Іншого завжди цікавив науковців і письменників як засіб пізнання Іншого, Чужого. Для української письменниці Марії Матіос чужорідними, тими, що несуть небезпеку, загрозу життю мешканців Буковини були представники окупаційної влади. Авторка стверджує, що найбільше зло принесла на землі Західної України радянська влада, яка не рахувалася з інтересами корінного населення, застосовувала жорстокий терор, в якому значне місце займали арешти, виселення і фізичне винищення людей.